

Мати (скорочено)

Олександр Довженко

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Події відбуваються під час Другої світової війни. У спаленому селі, на груші у саду, висить мати – Марія Стоян. Сюди прибігає Василь Стоян, який недавно бився перед рідним селом. Він був розвідником, і в останньому бою наші війська погнали ворога. Василь же прибіг провідати матір. Та в селі він побачив, що дві сотні хат спалені, а на груші побачив мертву матір.

Коли вона була ще жива і хата була ціла край села, зимою в люту хуртовину, опівночі одного разу щось стало стукати у двері. До жінки прибилися два чоловіки і сказали, що вони свої. Хоч у селі було повно німців, Марія впустила їх. Чоловіки упали додолу, заснули вмить та й проспали півтори доби. Жінці було їх жаль, бо мала й власних синів – Івана й Василя, які тяж воювали.

Нічних гостей звали Степан Пшеницин і Костя Рябов, обидва були з Уралу. Вони були прості уральські юнаки, які пішли на фронт добровольцями. Хлопці були льотчиками і розкидали над Україною листівки, щоб люди знали правду про війну. Марія говорила їм, що ця робота дуже важлива, адже люди чекають новин, переписують оті листівки од руки, вчать напам'ять кожне слово і передають од села до села, щоб воскресити віру.

Пшеницин і Рябов розказали Марія, як упали вони, підбиті вночі, серед лісу, як поламали собі руки і ноги, як тікали вони на схід лісами, ярами, як ховались од німців по проваллях, заметах і байраках. Це було п'ятсот кілометрів звідси. У хлопців були страшні свої каліцтва і шрами.

Два тижні ховала Марія гостей, годувала. А як не стало харчів, пішла в село. І ніхто не одмовив їй, бо здогадувалися: не пішла б же Стояниха отак просити для себе.

Та не судилося Марії вберегти дітей. Одного ранку прийшли німці. Марія говорила, що це її рідні сини, хворі, поламані. Стала мати перед дітьми. Обох затулила.

Через дві години зігнали німці на майдан усе село. Поставили Пшеницина і Рябова перед селом. Марія просила людей признати, що то її сини. Люди плакали й признали. Навіть староста й поліцаї не посміли сказати ні. Одна тільки Палажка, вдова убитого партизанами начальника поліції, зловісно мовчала. Згодом вона таки признала, що то Маріїні сини, але з її вагання німецький комендант усе зрозумів. Він спитав хлопців прізвище. Стояниха застогнала, немов хто її ранив у саме серце. Вона не сказала хлопцям свого прізвища, а вони не спитали по не уважності своїй дурній.

Пшеницина і Рябова розстріляли, а Марія вирішили повісити, хоч вона благала дати їй кулю, бо як же їй висіти, коли вона така стара. Жінка сама наділа зашморг,

сказала: "Діти..." – та й одділилась од землі.

...Василь довго лежав на снігу коло груші. Під самий уже ранок, він поцілував холодну материну руку. Зі згарища він взяв собі на згадку жменю попелу.

Проходили дорогою на захід бойові загони і покликали Василя. Дізнавшись, що на груші висить його мати, усі скинули шапки. Перед нею проходило військо без шапок. Шанували материнство, ідучи до бою.

Ревіли гармати. Сонце сніги червонило. Од гарматного реву обсипався іній, і казкові сніжинки падали на материні розплющені очі. І хто ж не поклониться з живих і прийдешніх невмирущій красі Марії Стоянихи, матері, що просила милостиню для дітей чужих?

Вічна слава вашому імені, мамо Маріє, красоті вашій. Не було у вас дорогих черевиків, не душилися ви паризькими духами, а душилися полином та коноплями. Не було ні шовку, ні сезонних капелюшків, ні кованих сундуків з замками. Не мандрували ви по світу, по закордонах. Вам було ніколи. Ви, як та пчїлка, були зайняті, поки не одняли у вас життя недолюдки з Європи. Але закордон ще приїде до вас і поклониться вашій красі, дорога наша мати, слов'янка, українко дорога.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу